

HIGIENOS INSTITUTAS

Biudžetinė įstaiga, Studentų g. 45A, 08107 Vilnius, tel. (8 5) 262 4583,
faks. (8 5) 262 4663, el. p. institutas@hi.lt, <https://hi.lt>, e. pristatymo dėžutė 111958286
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 111958286

PRANEŠIMAS ŽINIASKLAIDAI

2023 m. birželio 30 d.

2022 metais Lietuvoje bent vienas psichikos ir elgesio sutrikimas nustatytas vienam iš aštuonių Lietuvos gyventojų

Privalomojo sveikatos draudimo fondo informacinės sistemos „Sveidra“ duomenimis, 2022 m. Lietuvoje 1 iš 8 Lietuvos gyventojų (iš viso 340 562 asmenims) buvo diagnozuotas bent vienas psichikos ir elgesio sutrikimas, tačiau tikėtina, kad tikrasis šių sutrikimų mastas yra didesnis. Ligotumas šiais sutrikimais nuo 2016 m. iki 2022 m. padidėjo 28 proc. Moterų ligotumas psichikos ir elgesio sutrikimais yra apie 1,6 karto didesnis nei vyrų.

Vyrų ir moterų ligotumas psichikos ir elgesio sutrikimais

Ligotumas psichikos ir elgesio sutrikimais kasmet didėjo (nuo 93,9 asmenų, kuriems nustatytas bent vienas psichikos ir elgesio sutrikimas iš 1000 Lietuvos gyventojų, 2016 m. iki 120,3 asmenų, kuriems nustatytas bent vienas psichikos ir elgesio sutrikimas iš 1000 Lietuvos gyventojų, 2022 m.).

Moterų ligotumas (145,9 moterų, kurioms nustatytas bent vienas psichikos ir elgesio sutrikimas/1000 moterų 2022 m.) **šiais sutrikimais yra didesnis nei vyrų** (91 vyras, kuriam nustatytas bent vienas psichikos ir elgesio sutrikimas/1000 vyrų 2022 m.). Nuo 2016 m. augęs vyrų psichikos ir elgesio sutrikimų ligotumo rodiklis 2020–2021 m. sumažėjo – tam įtakos galėjo turėti COVID-19 pandemijos sukeltas sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo sumažėjimas (mažiau asmenų kreipėsi į gydymo įstaigas), tačiau įdomu tai, kad, nepaisant šios užkrečiamosios ligos protrūkio, moterų ligotumo dėl psichikos ir elgesio sutrikimų rodiklis nuosekliai didėjo.

2022 m. vyrams depresija (3 kartus) bei demencija (1,6 karto) buvo rečiau nustatoma nei moterims. Tačiau vyrams dažniau nei moterims 2022 m. buvo diagnozuoti psichologinės raidos sutrikimai (2,8 karto), elgesio ir emocijų sutrikimai, prasidedantys vaikystėje ir paauglystėje (2,5 karto), psichikos ir elgesio sutrikimai dėl alkoholio vartojimo (4,3 karto).

Ligotumas psichikos ir elgesio sutrikimais pagal gyvenamąją vietą

2016–2022 m. ligotumas psichikos ir elgesio sutrikimais pagal gyvenamąją vietovę beveik nesiskyrė (2022 m. – mieste 118 asmenų, turinčių psichikos ir elgesio sutrikimų/1000 gyventojų, kaime 119,7 asmenų, turinčių psichikos ir elgesio sutrikimų/1000 gyventojų). Skirtumų labiau

pastebima analizuojant standartizuotą ligotumą pagal savivaldybes. Didžiausi standartizuoto ligotumo rodikliai 2021 m. buvo Akmenės r. (136,8 asmenys, turintys psichikos ir elgesio sutrikimų iš 1000 šios savivaldybės gyventojų) ir Plungės r. (130,8 asmenų, turinčių psichikos ir elgesio sutrikimų/1000 gyventojų) savivaldybėse, mažiausi standartizuoto ligotumo rodikliai – Utenos r. (55 asmenys, turintys psichikos ir elgesio sutrikimų/1000 gyventojų), Visagino (57,7 asmenys, turintys psichikos ir elgesio sutrikimų/1000 gyventojų) ir Lazdijų r. (59,5 asmenys, turintys psichikos ir elgesio sutrikimų/1000 gyventojų) savivaldybėse (bendras Lietuvos standartizuoto ligotumo dėl psichikos ir elgesio sutrikimų rodiklis – 83,0 asmenys, turintys psichikos ir elgesio sutrikimų/1000 gyventojų).

Ligotumas psichikos ir elgesio sutrikimais pagal amžiaus grupes

Didžiausia dalis turinčių psichikos ir elgesio sutrikimų asmenų nustatyta 65 metų ir vyresnių asmenų amžiaus grupėje, jų ligotumo rodiklis augo nuo 172,6 asmenų, turinčių psichikos ir elgesio sutrikimų /1000 gyventojų (2016 m.) iki 265,7 asmenų, turinčių psichikos ir elgesio sutrikimų/1000 gyventojų (2022 m.) – tai didžiausias rodiklio augimas tarp skirtingų amžiaus grupių 2016–2022 m. laikotarpiu.

Vaikų (0–17 m.) ligotumo psichikos ir elgesio sutrikimais rodikliai ekstremaliosios situacijos metu sumažėjo ir kol kas nepasiekė iki COVID-19 pandemijos buvusių rodiklių dydžių, tačiau kitose amžiaus grupėse 2022 m. ligotumo rodikliai panašūs į iki pandemijos fiksuotus rodiklius arba už juos didesni, todėl tikėtina, kad tokius vaikų ligotumo rodiklius lėmė vis dar nesiekiantis iki COVID-19 pandemijos buvusio lygio profilaktinių apsilankymų pas specialistus skaičius.

Apsilankymai dėl psichikos ir elgesio sutrikimų pas specialistus

Apsilankymų pas psichiatrus skaičius nuosekliai didėjo iki 2019 m. (36 apsilankymai/100 gyventojų), tačiau **2020 m. dėl COVID-19 pandemijos pradėti taikyti ribojimai turėjo neigiamą įtaką šiai tendencijai** – net ir ėmus teikti nuotolines paslaugas, apsilankymų skaičius, palyginti su ikipandeminiu laikotarpiu, buvo mažesnis (2020 m. – 33 apsilankymai/100 gyventojų). 2021 m. bendras apsilankymų skaičius vėl ėmė didėti, tačiau suteiktų nenuotolinių paslaugų skaičius išliko toks, koks buvo 2004–2007 m. (21 apsilankymas/100 gyventojų). 2022 m. nuotolinių ir nenuotolinių apsilankymų pas psichiatrus skaičius siekė 40 apsilankymų/100 gyventojų.

Dėl pandemijos sumažėjo profilaktinių apsilankymų pas psichiatrus (vaikų – iki 17 proc., suaugusiųjų – iki 15 proc.). 2022 m. suaugusiųjų profilaktinių apsilankymų pas psichiatrą ėmė daugėti (iki 18 proc.), tačiau vaikų apsilankymų ir toliau mažėjo (iki 16 proc.).

Su psichikos ir elgesio sutrikimais susijęs mirtingumas

Mirtingumas dėl psichikos ir elgesio sutrikimų didėjo nuo 2,7 atvejų/100 000 gyventojų (2001 m.) iki 17 atvejų/100 000 gyventojų (2022 m., išankstiniai duomenys), t. y. **daugiau nei 6 kartus**.

Lietuvos gyventojų mirtingumas dėl savižudybių jau daug metų yra didžiausias Europos Sąjungoje, tačiau pažanga šioje srityje matoma. 2001 m. nusižudė 44 iš 100 000 Lietuvos gyventojų, 2022 m. (išankstiniais duomenimis) 19 iš 100 000 Lietuvos gyventojų – mirtingumas dėl savižudybių per pastaruosius 22 metus sumažėjo 58 proc.

Daugiau informacijos rasite Higienos instituto Sveikatos informacijos centro specialistų parengtame antrajame šių metų „Visuomenės sveikatos netolygumų“ numeryje „Psichikos ir elgesio sutrikimų paplitimas Lietuvoje 2016–2022 m.“. Leidinį galima atsisiųsti paspaudus šią nuorodą [Psichikos ir elgesio sutrikimų paplitimas Lietuvoje](#).

Papildomos informacijos gali suteikti Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Biostatistinės analizės skyriaus vadovė Žilvinė Našlėnė tel. 8 649 51 361, el. paštu zilvine.naslene@hi.lt.

Cituodami ar kitaip naudodami šiame pranešime esančią informaciją, prašome nurodyti jos šaltinį.